

LAUSUNTO

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta (HE 39/2021 vp)

Suomen Lukiolaisten Liitto (SLL) kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

SLL ymmärtää vallitsevassa koronaepidemiatilanteessa rajoitustoimenpiteiden tarkoituksen. SLL haluaa kuitenkin huomauttaa niin sanotusta pienimmän haitan periaatteesta erityisesti lasten ja nuorten osalta. [Hallitus sitoutui](#) maaliskuussa asetettujen rajoitusten yhteydessä siihen, ettei nuoria koskevia rajoituksia asetettaisi jatkossa. Nyt nämä ehdotetut rajoitukset kuitenkin osuvat yhtä merkittävästi niin 14-vuotiaista peruskoululaisista alkaen toisen asteen opiskelijoihin saakka kuin aikuisiinkin. Esityksessä olleen toteamuksen mukaan tartuntojen ilmaantuvuus on suurinta 20–45-vuotiaiden ikäryhmissä, jolloin erityisesti tuleekin välttää tämän ikäryhmän kontakteja.

Huomioita esityksen vaikutuksista lukiolaisten hyvinvointiin

Liikkumisrajoitusten rajaukset ja poikkeukset herättävät SLL:ssa huolta nuorten yksinäisyyden kannalta. Liikkumisrajoituksia on suunniteltu erityisesti suuriin opiskelijakaupunkeihin, joissa on paljon muualta muuttaneita, yksinasuvia opiskelijoita. Erityisesti yksinasuvien ei-parisuhteessa elävien osalta kirjaus “vakiintuneessa parisuhteessa olevat henkilöt, jotka eivät asu samassa taloudessa, voisivat tavata toisiaan liikkumisvapauden rajoituksista riippumatta” on herättänyt paljon kritiikkiä ja huolta, kun taas ystäviä ei saisi tavata kuin kolmen hengen ryhmissä ulkona. Monia rajoituksia on tähänkin saakka tehty pitkälti parisuhde- tai ydinperhenormista käsin, mikä ei huomioi moninaisia elämäntilanteita. SLL pitää nuorten yksinasuvien kannalta keskeisenä, että jokaisen olisi mahdollista nimetä oman kotitalouden ulkopuolelta ainakin yksi omaan niin sanottuun “koronakuplaan” kuuluva henkilö. Hämmennystä on herättänyt myös se, saako ystävien kanssa ulkoilua varten matkustaa esimerkiksi asuinalueelta toiselle.

SLL on lisäksi erittäin huolissaan nuorten mielenterveysongelmien lisääntymisestä. Esityksessään on tunnistettu tämän aiheuttama kuormitus perusterveydenhuoltoon ja psykiatriseen erikoissairaanhoidon. Tautitilanteen pahentuessa henkilöstöä voidaan joutua siirtämään niin sanotusta kiireettömästä hoidosta koronapotilaiden hoitamiseen tai koronajäljitystyöhön. Hoitovelan kertyminen nuorten mielenterveyspalveluissa on todella riskialtista ongelmien aina vain pahentuessa; vajetta on jo tähän saakka kertynyt opiskelijaterveydenhuollossa 18 prosentin verran, mikä on huolestuttava kehityssuunta.

Myös etäopetuksen pitkittymisellä on ollut vaikutuksensa ongelmien kehittymiseen, lisäksi erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien nuorten osalta harrastustoiminnan keskeytyminen ja sosiaalisten tilojen sulkeutuminen pahentaa tilannetta. Tilojen sulkeminen lisäksi vähentää merkittävästi lasten ja nuorten kontakteja turvallisiin aikuisiin, mikä pahimmillaan johtaa ongelmatilanteiden lisääntymiseen ja kasaantumiseen jo valmiiksi haastavissa tilanteissa eläville nuorille. Esityksessä on myös ymmärretty liikunnan rajoituksesta johtuva lastensuojelun tarpeen kasvu asiakasperheiden taloudellisten ongelmien, vuorovaikutushaasteiden, jaksamattomuuden ja lähisuhdeväkivallan lisääntymisen myötä. Nämä ongelmatilanteet koskettavat pahimmillaan lukiolaistenkin perheitä vaikuttaen negatiivisesti myös lukiolaisten mahdollisuuksiin esimerkiksi opiskella rauhassa kotonaan etäopetuksessa.

SLL on huolestunut rajoitusten vaikutuksesta nuorten työllisyyteen. [Tilastokeskuksen mukaan](#) 33 prosenttia lukiolaisista työskentelee opintojensa ohella. Kuten esityksessä todetaan, rajoitukset kohdistuvat epätasaisesti kotitalouksiin eri työllisyysvaikutusten osalta. Laajamittaisimmin sulkutoimenpiteet vaikuttavat todennäköisesti palvelualoihin, kuten majoitus- ja ravitsemustoimintaan sekä hallinto- ja tukipalvelutoimintaan, joilla työskentelee paljon nuoria. Lisäksi jo nyt korona on vaikeuttanut nuorten työllisyyttä kasvattaen alle 25-vuotiaiden työttömyyttä. Haasteellisinta tämä on Uudellamaalla. SLL haluaa muistuttaa, että palvelualat, joihin sulkutoimenpiteet osuvat pahimmiten, ovat myös työskenteleville lukiolaisille tyypillisimpiä työskentelyaloja. Työskentely opintojen ohella on erityisen merkittävä tulonlähde yksinasuville nuorille ja vähävaraisten perheiden lapsille.

Huomioita esityksen vaikutuksista koulutukseen

SLL toivoo, että toisen asteen oppilaitoksissa siirrytään pääasiallisesti lähiopetukseen huolimatta nyt voimaan tulevista rajoituksista. Täysimääräisen lähiopetuksen sijaan on myös mahdollista toteuttaa lähi- ja etäopetusta porrastetusti esimerkiksi kurssikohtaisesti. Etäopetuksessa olleet lukiolaiset ovat raportoineet esimerkiksi heikentyneestä opetuksen laadusta, mielenterveysongelmien kasvusta sekä yhteisöllisyyden puutteesta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan [kouluissa ei ole havaittu](#) merkittäviä tartuntaketjuja, eikä HUS:n infektioylilääkäriin mukaan etäopetus [ole vähentänyt](#) nuorten koronatautitapahtumia. Tämä osoittaa, että kouluissa on pystytty pitämään huolta riittävästä turvajärjestelystä, kuten turvaväleistä ja käsihygieniasta sekä ilmastoinnin tehostamisesta. Sen sijaan ongelmat jaksamisessa ja oppimisessa ovat opetus- ja kulttuuriministeriön tilaaman [tuoreen selvityksen](#) mukaan kasvaneet räjähdysmäisesti: 72 prosenttia lukiolaisista kokee etäopinnot kuormittaviksi ja 67 prosenttia kokee, etteivät opinnot ole edenneet hyvin.

SLL pitää hyvänä, että osallistuminen opetukseen tunnustetaan hyväksytyksi syyksi poiketa liikkumisrajoituksista. Jo nyt koronaepidemian aiheuttamat toimenpiteet ovat kohdistuneet merkittävästi lapsiin ja nuoriin aiheuttaen edellä mainittuja haasteita esimerkiksi jaksamisessa ja oppimisessa sekä yksinäisyyttä sosiaalisten kontaktien merkittävästi vähentyessä. Turvallisessa ympäristössä tapahtuvat kokoontumiset ja tapaamiset helpottavat lasten sosiaalisten kontaktien puutetta.

On myös huomattava, ettei koulutuksen järjestäjillä ole velvollisuutta tarjota lukiolaisille kouluateriaa muuten kuin sellaisina päivinä, jolloin opiskelija osallistuu opetukseen lukion tiloissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämän [selvityksen](#) mukaan yhä edelleen kolmasosalle lukiolaisista ei ole tarjottu kouluruokaa tai eväsjakelua etäopetuksen aikana. Tämä asettaa erityisesti pienituloiset ja monilapsiset perheet vaikeaan tilanteeseen ja kasvattaa pahimmillaan lapsiperheköyhyyttä.

Täten SLL kannattaakin toisen asteen koulutuksen järjestämistä lähtökohtaisesti lähiopetuksena. Edellä esitettyjen monien syiden takia on tärkeää, että opiskelijat pääsevät pikimmiten takaisin

oppilaitoksiin. Toisen asteen ja sitä nuorempien koulutuksen välttämättömyyskriteeriä tuleekin SLL:n mielestä tulkita laueasti.

SLL pitää tärkeänä, että esityksessä on ymmärretty välttämätön tarve osallistua toisen asteen ja korkeakoulujen valintakokeisiin liikkumisrajoituksesta huolimatta. SLL on silti huolissaan alueelta poistumiskiellon vaikutuksesta mahdollisiin siirtymisiin valintakokeisiin. On tärkeää, että rajoitusalueelta saa poistua valintakokeita varten toiselle paikkakunnalle tai vaihtoehtoisesti saapua valintakokeeseen rajoitusalueelle.

SLL on kuitenkin lähtökohtaisesti huolissaan valintakokeiden järjestämisestä lähikokeina. Yhteiskunnan asettama paine nopeasta siirtymästä koulutuksen nivelvaiheissa asettaa nuorelle painetta osallistua pääsykokeisiin välttääkseen epätoivottuja välivuosia. Tästä syystä SLL pelkää mahdollista tilannetta, jossa hakijat osallistuvat valintakokeisiin sairastumisesta tai lievistä oireista huolimatta aiheuttaen altistumisen muille pääsykoeosallistujille.

SLL kummeksuu sitä, että esityksen ulkopuolelle on jätetty kirjastopalvelujen käyttäminen liikkumisrajoituksesta poikkeamisen perusteina. Erityisesti opiskelijoiden kannalta tämä on merkittävä heikennys, koska rajoittaessa kulkua kirjastoon rajoitetaan myös opiskelijoiden mahdollisuutta lainata niin oppimateriaaleja kuin muutenkin opiskelussa käytettäviä aineistoja, kuten romaaneja, nuotteja tai audiovisuaalista materiaalia sisältäviä levyjä. Tiukimman tulkinnan mukaan nämä aineistot tulisi hankkia ostamalla, mikä asettaa tiukassa taloudellisessa asemassa olevat opiskelijat ja heidän perheensä vaikeaan asemaan.

Toimivan jäljityksen lisäksi tärkeää on toimiva tiedonkulku. SLL:n mielestä olisi hyvä, että mahdollisista altistumisista oppilaitoksissa tiedotettaisiin nykyistä matalammalla kynnyksellä esimerkiksi oppilaitoksen Wilma-palvelussa ja muissa vastaavissa kanavissa. Näin tieto mahdollisista altistumisista saataisiin kulkemaan nopeammin opiskelijoille ja heidän perheilleen.

Helsingissä 29.3.2021

Emilia Uljas
Puheenjohtaja

Heikki Luoto
Päsihteeri

Lisätietoja:

sosiaalipoliittinen asiantuntija Iiris Hynönen, 050 377 7729, iiris.hynonen@lukio.fi

koulutuspoliittinen asiantuntija Jenni Tuomainen, 050 551 1574, jenni.tuomainen@lukio.fi